

Карнаух Б. П.,

асистент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ВЛАСНІСТЬ ЯК МАЙНО І МАЙНО ЯК ВЛАСНІСТЬ

Термін «власність» (англ. – *property*; франц. – *propriété*) використовується Європейським судом з прав людини (надалі – ЄСПЛ) у контексті застосування статті 1 Протоколу № 1 (надалі – (P1-1)) до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 1950 р.).

Стаття (P1-1) має назву «Захист власності» (англ. – *Protection of property*; франц. – *Protection de la propriété*). Однак далі між англійським і французьким текстами Конвенції є певні термінологічні розбіжності. У першому абзаці цієї статті в англійському варіанті двічі вживається термін «*possessions*» (майно), тоді як у французькому тексті у першому реченні вжито термін «*biens*» (майно), а в другому – «*propriété*» (власність). У зв'язку з цим постає питання: чи є якась відмінність між поняттям «майно» і поняттям «власність» в _аае_мнее_ контексті? А якщо це різні речі, то не уникнути другого питання: так що ж _аае_ захищається статтею 1 Протоколу: право власності чи право на майно?

У вітчизняній доктрині власність і майно чітко розмежовані. Так, під правом власності розуміють найбільш повне речове суб'єктивне право; натомість «майно» – це збірне поняття, котрим означають усе, те що може бути *об'єктом* різноманітних (і не лише речових) майнових прав. Однак, у міжнародній правозастосовній практиці в контексті захисту основоположних прав людини поняття «власність» і «майно» нерідко ототожнюються. Ось що зазначає з цього приводу Міжамериканський суд з прав людини:

«Власність [*property*] слід визначити як усі ті матеріальні речі, котрі можуть знаходитися у володінні, а зарівно й будь-які права, що складають частину майна особи; це поняття включає усі нерухомі та

рухомі речі, тілесні і безтілесні елементи, а також будь-які інші нематеріальні об'єкти, що годні мати економічну цінність» [1].

Тож, коли Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі *Маркс _ааме_ Бельгії* зазначає, що «визнаючи за кожним право мирно володіти своїм майном, стаття 1 [Протоколу № 1] по суті гарантує право власності» [2] – це не слід розуміти буквально, так, що цією статтею охороняється винятково лишень одне з речових прав – право власності. «Стаття 1 Протоколу № 1, – завважує С. Другенброк, – точно не обмежується захистом власності в найбільш класичному розумінні цього слова» [3, с. 438]. Зрештою Конвенція – це те, що думає про Конвенцію Суд. А практика ЄСПЛ цілком беззаперечно демонструє, що, на думку Суду, сфера дії означеної статті аж ніяк не вичерпується захистом права власності, – вона далеко більше вбирає й розповсюджується на широке коло майнових прав та інтересів, які найбільш повно можуть бути означені _ааме як «майно».

Одним із численних прикладів, коли ЄСПЛ застосував статтю (P1-1) до майнового права, яке не було правом власності в традиційному розумінні цього слова, є справа *Гасус Досьєр- унд Фордертехнік ГмбХ _ааме_ Нідерландів*. У цій справі заявник продав бетономішалку іншому підприємству. Згідно з умовами договору купівлі-продажу право власності на товар залишалося за продавцем до моменту повної виплати усіх _аам, передбачених договором. Невдовзі по тому придбана бетономішалка _ааме вилучена у покупця податковими органами й примусово реалізована з метою погашення податкової заборгованості останнього. Оскільки на момент вилучення бетономішалки її повна вартість не _ааме сплачена покупцем, заявник стверджував, що держава в такий спосіб порушила його право власності. Уряд у своїх запереченнях зазначав, що збереження титулу за заявником було по суті забезпечувальним правом на річ (*security right in rem*), радше ніж «правдивим» правом власності. «_ааме_мне» ж, або «економічне», право власності було передано покупцеві, котрий ніс ризик пошкодження або втрати придбаного майна і мав право отримувати прибуток від його використання чи продажу. Однак Суд, покликавшись на усталену практику автономного тлумачення, визнав право заявника на бетономішалку майном і зазначив, що «в

цьому контексті не має значення, чи було право компанії-заявника правом власності чи забезпечувальним правом на річ» [4].

Окрім того, у практиці ЄСПЛ «майном» визнавалося не тільки те, що не є власністю в класичному розумінні слова, але навіть подеколи й те, що згідно з усталеною національною доктриною не вважаю навіть за майно. Так, ЄСПЛ визнавав майном: наданий державою дозвіл на забудову земельної ділянки; дозволи та ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності; дозволи на здійснення індивідуальної професійної діяльності, зокрема лікарської, адвокатської чи аудиторської тощо. У зв'язку з цим ЄСПЛ неодноразово наголошував, що поняття «майно» розглядається ним як таке, що має ааае меее значення. Іншими словами, зміст цього поняття для цілей застосування Конвенції не залежить від того, як воно визначається в національних правових порядках держав-учасниць. Такого ж підходу, до речі, дотримується й Міжамериканський суд з прав людини.

Таким чином, у міжнародній правозастосовній практиці, коли мова йде про «право на власність» як природне право людини, термін «власність» фактично ототожнюється із поняттям «майно»; причому саме поняття «майно» у такому контексті інтерпретується якомога більш широко безвідносно до різних національних способів його інтерпретації. Як слушно зауважив з цього приводу С. Другенброк, «якщо і є якась незаперечна тенденція в судовій практиці, то це, безсумнівно, політика глобальної експансії категорії “майно”, що захищається статтею 1 Протоколу № 1» [3, с. 444].

Список використаних джерел:

1. *The Mayagna (Sumo) Awas Tingni Community v. Nicaragua*, Judgment of August 31, 2001, Inter-Am. Ct. H.R., (Ser. C) No. 79 (2001) [Electronic resource] // University of Minnesota. Human Rights Library. – Available at : <http://www1.umn.edu/humanrts/iachr/AwasTingnicase.html>.
2. *Marckx v. Belgium*, no. 6833/74, § 63, ECHR (1979) [Electronic resource] // HUDOC. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57534>.
3. *Drooghenbroeck, S.* The concept of “possessions” within the meaning of I 1 of the First Protocol to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms / Sébastien Drooghenbroeck // The European Legal Forum (E) 7-2000/01.

Бровченко Т. І.,

асистент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ЗМІСТ СТАТУТУ ТОВАРИСТВ

Загальні вимоги до змісту статуту містяться у ст. 88 ЦК України, згідно з якою у статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього, якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені Кодексом або іншим законом. Вимоги до статутів містять статті 143, 154 ЦК України.

Додаткові вимоги містять норми щодо установчих документів окремих видів юридичних осіб. Так, за ст. 4 Закону України «Про господарські товариства» установчі документи повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, найменування та місцезнаходження, розмір та порядок утворення статутного (складеного) капіталу, порядок розподілу прибутків та збитків, склад та компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, по яких необхідна кваліфікована більшість голосів, порядок внесення змін до установчих документів та порядок ліквідації і реорганізації товариства. Статут повинен також містити відомості, передбачені статтями 65, 67 і 76 цього Закону.

Розгорнутий перелік вимог до статуту акціонерного товариства містить ст. 13 Закону України «Про акціонерні товариства», серед яких, крім зазначених, відомості про розмір резервного капіталу у